
BUBERNIK ESZTER

AHOL A MŰVÉSZETI NEVELÉS AZ EGEKBE ÉR...

**A Pannonhalmi Bencés Gimnázium, Egyházzenei Szakközépiskola és
Kollégium művészeti oktató-nevelő munkájáról**

Évente 3-4 alkalommal neves művész, művészettörténész, író (köztük Szűts Miklós festőművész, Parti Nagy Lajos író, költő) nyit meg kortárs kiállítást az iskola tetőterének galériájában. Az érdeklődőbb diákok közül egy kisebb csoport részt is vehet a kiállítások rendezésében, elmehet a művész műtermébe, és betekintést nyerhet abba, hogy hogyan válogat össze egy kiállítást egy műértő.

„A művészetek az élet alkotó energiáit adják. Fejlesztik a gondolkodást, a koncentrációt, a kooperációs készséget, a kockázatvállalást, a nyitottságot, az intuíciót, a spontaneitást, a bizalmat és önbizalmat. Erősítik a képességet és szándékot arra, hogy az értékes dolgokat észrevegyük, kutassunk a felszín alatt.”
– Peter Renshaw (Ember, 2004: 24)

De mi a művészet?

Fekete György Kossuth-díjas és Munkácsy Mihály-díjas magyar belsőépítész szavaival élve „A művészet az a szellem, üzenet, spiritualitás, ami áthatja az anyagot, azt működésbe hozza, hatássá nemesül. Vagyis vizuális, verbális, tonális, szakrális gesztusainak vonzásába kerülünk: az éneklő, muzsikáló szeme felragyog, a szobor visszaölel, könyvek betűi kitöltik életünk üresen hagyott lapjait, a képek színei, vonalai továbbkomponálják emlékeinket, az agyag, a fa, a fonal, az ezüst és acél érthető nyelven beszélni kezd.” (Fekete, 2008: 16)

Albert Camus megfogalmazásában a művészet célja a valóság más formába öntése annak megőrzésével, hiszen belőle meríti érzelmi töltését. (Camus, 1953) Így a művészet a valóság megismerésének sajátos formája, érzékenység az élet szépségeinek, értékeinek megismerésére, az érzéki és szellemi háttér felfedezésére, a természet és a lélek, a tudat és tudattalan közötti szakadék áthidalására. (Orgoványi, 1998) A művészetek szerepe és jelentősége az oktató-nevelő tevékenységben ma már vitathatatlan. Így méltán emeli ki a 2012-es [Nemzeti alaptanterv nyilvános vitaanyaga](#) is a mindennapos művészeti nevelés fontosságát az egyéni-kisközösségi és tanórai-tanórán kívüli iskolai foglalkozások során. (NAT nyilvános vitaanyaga, 2012) A művészeti tevékenység fontosságáról Peter Renshaw, a londoni Guildhall School of Music & Drama egykori igazgatója az Európai Zenei Tanács 2003 novemberében tartott ülésén így fogalmaz egyszerű tökéletességgel: „a művészeti tevékenység egyik legnagyobb hatása, hogy fejleszti a személyiséget... erősíti identitástudatunkat, segíti megtalálni egyéni hangunkat. Új utakat nyit, személyiségünk határait szélesíti, képessé tesz arra, hogy hagyományainkat új módon lássuk, megadja annak lehetőségét, hogy meghatározzuk, hol a helyünk széttöredezett világunkban. A művészetek az élet alkotó energiáit adják. Fejlesztik a gondolkodást, a koncentrációt, a kooperációs készséget, a kockázatvállalást, a nyitottságot, az intuíciót, a spontaneitást, a bizalmat és önbizalmat. Erősítik a képességet és szándékot arra, hogy az értékes

dolgokat észrevegyük, kutassunk a felszín alatt.” (Ember, 2004: 24) Az iskolákban folyó művészeti nevelés akkor eredményes, ha a befogadáson és a kognitív ismeretek megszerzésén túl felkelti az alkotás, teremtés, létrehozás iránti érdeklődést és vágyat, ha a szenzitív pedagógiai módszerek következtében a befogadó is érzékeny, fogékony, a művészi élményekre fokozottan visszahatóvá válik valamennyi művészeti ág területén. Ezen a nevelési területen nélkülözhetetlen az empátikus készség, az átlényegülés és a katarzis megélésének képessége. (Orgoványi, 1998) Tehát a művészeti nevelés a személyiségfejlesztés sajátos eszköze, lényege a kreativitás, az eredetiség és ötletgazdagság, a divergens gondolkodás fejlesztése, a kíváncsiság és az alkotókedv felkeltése, melyekben nagy szerepet kapnak az intellektuális tényezők mellett az érzelmek és a motiváció is. (EFA)

A Pannonhalmán, vagy régebbi nevén Szent Márton hegyén élő bencés szerzetesközösség már az államalapítás óta folytat oktató-nevelő munkát, melynek szerves részét képezte egykor és képezi ma is a művészeti nevelés, sokat téve ezzel a magyar kultúráért, művelődésért és oktatásért. Számukra az iskola (mai nevén Pannonhalmi Bencés Gimnázium, Egyházzenei Szakközépiskola és Kollégium) szolgálat, missziós tevékenység, aminek feladatát [Küldetésnyilatkozatukban](#) foglalják össze. „Iskolánk küldetése, hogy a keresztény emberképből kiindulva a teljes személyt szólítsa meg. Ezért célunk, hogy diákjaink Pannonhalma ezeréves falai között megtalálják a számukra megfelelő kihívást a magas szintű oktatás, a személyes hit és elköteleződés, a közösség, a művészetek és a sport területein egyaránt. Ennek megfelelően a gimnázium és a diákothon olyan egységet képez, amelyben szerzetesek, világi munkatársak és diákok együtt munkálkodnak azon, hogy a jövő nemzedék felnőtt keresztényként otthonra találjon a teremtett világban.” Ahogyan látható küldetésnyilatkozatuk öt pillére szerint fontosak számukra a kimagasló tanulmányi eredmények (az OKTV, felvételi arány, kompetenciamérés) mellett a „spirituális tartás” az egyéni lelki életben, mivel ez egy bencés lelkiségre épülő katolikus gimnázium, melytől elválaszthatatlan a közösségi élet, ami nemcsak az iskolai évekre szól. Olyan közösséget próbálnak teremteni minden osztályból és az iskolaközösségből, amely kohéziós erőként tartja őket össze gimnáziumi éveik és majd felnőtt életük során. Ezek mellett kiemelt fontosságú számukra az iskolai diáksport, melyben a mindennapi testmozgás számtalan lehetőségével – „egy csapat tagjaként való céltudatos együttműködés képességének kialakításával” ([QPAC Diáksport Egyesület](#)) – biztosítják az egészséges életmód kialakításához szükséges megfelelő ingereket, feltételeket. Az ötödik pillér pedig a művészet. Művészeti nevelésük már a gimnázium alapításától, 1939-től szerves részét alkotja képzésüknek. A bencés szerzetesi élet hagyományai közül számtalan tevékenységformát építettek be az oktatásukba, például már kezdetektől fogva szakköri foglalkozásokon oktatták diákjaikat a könyvkötészetre, így a gimnázium épületét is eleve úgy alakították ki, hogy az

egyik terem könyvkötő műhelyként funkcionálhasson. A másik hagyományokon alapuló jelentős művészeti tevékenységük a zenei képzés, a harmadik pedig a fotózás volt, melyet magas színvonalon tanítottak szakköri keretek között.

Az évek előrehaladtával és a lehetőségek bővülésével mára jelentősen gazdagodott a művészeti tevékenységek repertoárja. A tanórai foglalkozások keretein belül az ének-zene, a rajz és műalkotások elemzése tantárgy, a mozgóképkultúra és médiaismeret modul mellett – az egyházzenei képzésben részt vevők szakmai tárgyain túl – a tanórán kívüli foglalkozások és programok széles skálájából választhatnak a bencés gimnázium diákjai. Szakköreik: rajz, művészettörténet, oklevél- és kódexolvasás, bélyeg, numizmatika (éremtan), forrásolvasás, oral history, német novellaolvasás, stílusgyakorlat, programozás és képszerkesztés, könyvkötészet, fafaragó-barkács, kerámia, bőrművesség, néptánc és a diákok által szervezett fotós önképzőkör.

Zenei magánórák keretében pedig különböző (zongora, hegedű, brácsa, cselló, klasszikus gitár, citera, fafúvós, rézfúvós és ütős) hangszereken is tanulhatnak a

tanulók. Továbbá részt vehetnek magánének-oktatáson, énekelhetnek az iskola kórusában, és csatlakozhatnak a Bencés Big Band együtteshez is, de ezek mellett több osztálynak van legalább egy, ha nem több rockbandája, melyek szintén gazdagítják a bentlakásos iskola közösségi életét.

Időnként zenei bemutatókat, előadásokat is szerveznek, ahol kisebb darabokat, kamaradarabokat, vagy akár saját szerzeményeiket adhatják elő a fiatalok.

Zenei műveltségük, érzékenységük gazdagításáért ezek mellett minden évben a Győri Filharmonikus Zenekar előadásában négy hangversenyt hallgatnak meg, melyeken felül egyéb koncerteket is szerveznek számukra jeles magyar művészek közreműködésével (például Schiff András zongoraművész, Makám Együttes). Továbbá létezik egy heti egy alkalommal megtartott – kötetlenebb műfajú – Dj prefektus nevű szabad kezdeményezés, aminek a keretein belül bővítik könnyűzenei ismereteiket, eközben közelítik a diákok és a tanárok zenei érdeklődését. Ezen a programon prefektusok (kollégiumi nevelőtanárok) – olykor tanulók – mutatják be a számukra kedves együtteseket, zenei műfajokat. A zenei programokon felül a képzőművészetnek is teret adnak a szabadidős tevékenységekben. Évente 3-4 alkalommal neves művész, művészettörténész, író (köztük Szűts Miklós festőművész, Parti Nagy Lajos író, költő) nyit meg kortárs kiállítást az iskola tetőterének galériájában. Az érdeklődőbb diákok közül egy kisebb csoport részt is vehet a kiállítások rendezésében, elmehet a művész műtermébe, és betekintést nyerhet abba, hogy hogyan válogat össze egy kiállítást egy műértő. A tárlat megnyitása után pedig a művészek (például Váli Dezső festőművész, Dr. Nagy Miklós orvos, műgyűjtő, fotográfus) beszélnek saját művészetükről, alkotásaikról, mellyel még közelebb kerülhetnek az alkotóhoz, munkáikhoz. A náluk kiállító kortárs művészek alkotásaikból rendszerint egyet az intézménynek adnak, melyek az épület különböző helyein elhelyezve – folyosókon, termekben, prefektusi szobákban – a diákok számára természetes vizuális környezetet teremtve segítik azok befogadását és növelik a művészetek iránti érzékenységük, fogékonyságuk kialakulását, mélyülését.

További programlehetőség a diákok számára a közös filmnézés – az egyik legrégebbi hazai filmklub keretein belül – az iskola mozitermében. Heti két alkalmat biztosítanak erre, szerdánként hitüknek megfelelően igényes, művészi értéket képviselő filmet, szombaton pedig színvonalas közönségkedvenc filmeket játszanak. A megtekintett alkotások tartalmi elemzésére, mélyebb összefüggéseik feltárására osztályfőnöki órákon vagy prefektusaikkal töltött kisebb közösségi programokon van lehetőségük. A tanév során szerveznek néhány klasszikus rendező filmjét bemutató sorozatot is, például Hajdú Szabolcs filmrendező, forgatókönyvíró, színész, Kocsis Ágnes filmrendező, forgatókönyvíró munkáiból, melynek zárásaként meghívják a rendezőt egy közönségtalálkozóra, ahol a fiúk is kérdezhetnek az alkotótól. A filmhez kapcsolódóan diákok is végezhetnek alkotó tevékenységet a mozgóképkultúra és médiaismeret modul keretein belül, melynek eredményeként például az idei tanévben született 12 kisfilm egyike [Öt perc tyúk](#) címmel 3. helyezést ért el a 6. Big Diákfilmfesztiválon. Az iskola közösségi programjai közül a 12. évfolyam számára a [Mikulás-műsor](#), vagy a farsangi „pártversenyek” kampányfilmjeinek elkészítése is hasonló lehetőséget teremt.

Kulturális események közül a 2011 nyarán már 8. éve megrendezésre kerülő [Arcus Temporum](#) – a Pannonhalmi Művészeti Fesztivál, melynek középpontjában a zene, a színház, a képzőművészet és a film áll – lebonyolításában a gimnázium 15-20 diákja is részt vehet, amivel még közelebb kerülnek a művészeti élethez.

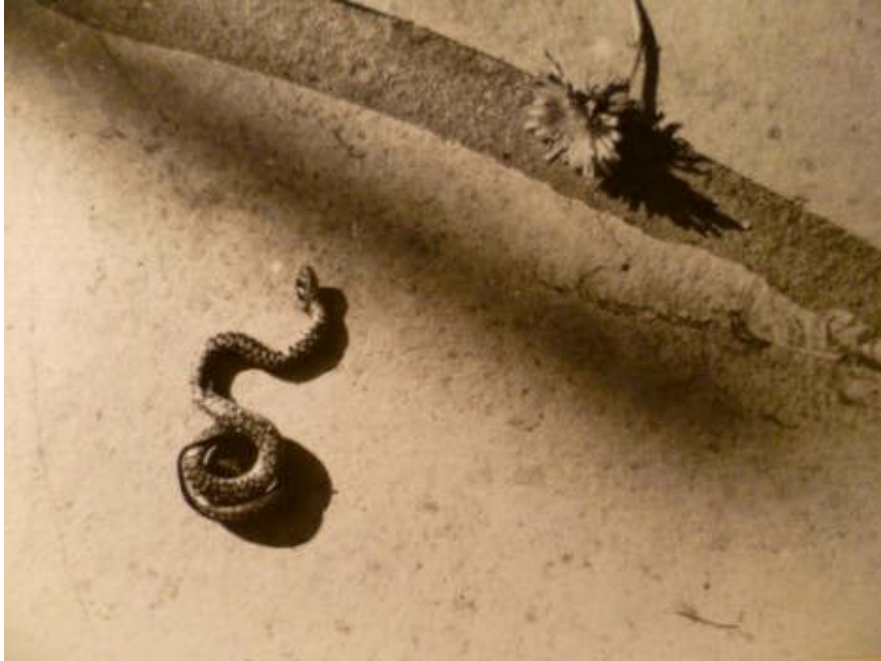

Varga Mátyás bencés atya, a főapátság kulturális igazgatója tartja kezében ennek a programsorozatnak a szervezését, a Bencés Kiadó működtetését, valamint az ő nevéhez fűződik a gimnázium diákjai számára tartott művészeti

kurzus bevezetése is. Éveken keresztül (1998 óta) nyáron került megszervezésre ez a projekt, majd ettől a tanévtől őszire került át az időpontja. Idén egy osztály, a X. b tanulói vehettek részt ezen a művészeti kurzuson, és választhattak a fotózás, a színjátszás és filmkészítés rejtelmeinek elsajátítása közül. A kurzusok vezetői a francia Philippe Brame fotóművész és Sophie-Marie Bouts színművésznő, rendező, valamint Hartyándi Jenő operatőr, rendező voltak.

A művészeti kurzus egy hétig tartott, aminek a záróeseménye az október 23-i ünnepély megrendezése volt. A színjátszósok a színpadi jelenlét tanulmányozása és helyzetgyakorlatok végzése után Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk című ifjúsági regényének előadására készültek. A fotókurzuson részt vevő diákoknak a „fotós szemlélet” elsajátításán túl fő feladatukként, az 56-os események gondolat-, és érzésvilágát kellett megjeleníteni „Az én 56-om” címmel. A legjobban sikerült képeket pedig levetítették a színelőadás után. A filmkurzuson három forgatócsoportra bontva – azon belül pedig feladatokra (rendező, operatőr, riporter, vágó, gyártásvezető) beosztva – kellett különböző gyakorlatokat elvégezniük a diákoknak, majd [kisfilmeket készíteniük Pannonhalmáról](#), melyek az iskolai közösség előtt kerültek levetítésre. Ezt követően pedig egy filmfesztiválhoz hasonlóan kérdezni lehetett a filmek készítőitől. A kurzus egyik eredménye a már korábban is említett – diákok által szervezett – fotós önképzőkör megerősödése. Tagjai analóg és digitális technikával készítenek fotókat, melyekből a Pannonhal-Ma, és a Pannonhalmi Zsemle nevű iskolai újság is rendszeresen közöl hasábjain.

Terveik szerint a jövő tanévtől mindkét 10. osztály (az egyik ősszel, a másik tavasszal) részt vehet majd ezen a művészeti kurzuson, mivel úgy tapasztalták, hogy nemcsak a fotózás, színjátszás és filmkészítés technikájának alapjairól, filozófiájáról tanultak, hanem ezek mellett az önmagukhoz, a tanuláshoz, a művészeti tevékenységekhez való viszonyukban, teljesítményükben, emberi kapcsolataikban is jelentős fejlődés mutatkozott.

Tehát ahogy láthattuk, a pannonhalmi bencés gimnázium oktató-nevelő munkájában – küldetésnyilatkozatuknak megfelelően – kiemelt szerepe van a

művészetekkel való találkozásnak. Az egész ember neveléséhez elengedhetetlennek tartják a művészettel és a művészetre nevelést. A bentlakásos iskola mindennapjait átszövik a művészeti élmények, de nemcsak azért, mert a világörökség részét képező Pannonhalmi Bencés Főapátságához tartozó intézmény falai és kortárs művészeti alkotások között élhetnek, hanem mert életvitelükben, tanórai, tanórán kívüli, szabadidős és kulturális programjaikban számtalan módon találkoznak a művészeti tevékenységek változatos megnyilvánulásaival. A tanítási órákon – a művészeti tantárgyak mellett – átjárást kínálva a különböző tudományok között, a művészeti szakkörök temérdek lehetőségeiben, zenei magánórák széles választékában, kulturális programjaik gazdag kínálatában, melyekkel biztosítják a fiatalok számára, hogy érdeklődésüknek, beállítottságuknak megfelelően választhassanak.

Művészeti nevelésük nem csupán a klasszikus és kortárs művészetek értő befogadásából és ízlésformálásból áll, hanem messze túlmutatva ezen nélkülözhetetlen szerepet játszik a hagyományok őrzésében, a közösségformálásban, az identitás erősítésében és a személyiség határainak kiszélesítésében. Így az alkotó tevékenységekben lehetőséget teremtenek a diákok jellembeli fejlődésére, énképük formálására, a reális önismeret kialakulására, érzéseik elmélyítésére, személyiségük minél teljesebb kibontakozására. Tanítják őket a nyitottságra, az elfogadásra, az érzelmek megélésére, felkeltve a kíváncsiságot és az alkotókedvet. Mindezek fejlesztő hatással vannak a gondolkodásmódra, a képzeletre, a kreativitásra, spontaneitásra, bizalomra és önbizalomra, a koncentrációs-, és kooperációs képességre, és segítenek egy komplex világkép kialakulásában. Ugyanakkor pedig változatos, tartalmas és élménygazdag lehetőséget kínálnak a szabadidő értékes eltöltésére. Így a művészetek által alkotó energiáikat mozgósítva gyarapodhatnak szellemi-lelki gazdagságukban a pannonhalmi bencés gimnázium diákjai, és válhatnak a művészetek érzékeny élvezőivé és alkotó emberekké Pannonhalmán, ebben a felhőket érintő intézményben.

Irodalom:

Fekete György: A művészeti nevelés jelentősége. In: Sallai Éva (szerk.): Művészetek szerepe a személyiségfejlesztésben. Vác, Apor Vilmos Katolikus Főiskola, 2008. 13-19. o.

Albert Camus (1953): A művész és kora. In: Helikon Irodalomtudományi Szemle, 13. évf. (1967). 2-3. sz. 262-263. o.

Ember Csaba: A művészeti nevelés szerepe – fontossága, az MZMSz lehetőségei. Metronóm, (2004) 3-4. sz. 23-25. o.

EFA (egyéni fejlesztésre alapozott) tantervcsalád. Művészeti nevelés. OKI.

ftp://ftp.oki.hu/gyogyped/efa/muveszet_1_8.pdf

Orgoványi Anikó (1998): Művészet és természeti nevelés. Új Pedagógiai Szemle, 48. évf. (1998) 3. sz. 92-99. o.

--

A szerzőről

Bubernik Eszter Győrben született. Több mint öt évet dolgozott közoktatási intézményekben, mielőtt felvételt nyert az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Karának Neveléstudományi Doktori Iskolájába. Doktori disszertációját a bencés nevelésből írta, és mindeközben a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskolán végezte tanítási gyakorlatát a Neveléstudományi Intézet oktatói között. A [Kisbajcsi Vörösmarty Mihály Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola](#) tanítója.

Írása 2012-ben jelent meg a **Taní-tani Online**
A szabad pedagógiai gondolkodás fóruma c. folyóiratban